

Zápis z jednání 2. pracovního týmu Odborné komise pro důchodovou reformu

Věk odchodu do důchodu a valorizace důchodů

Datum: 9. 2. 2017, 9:00 – 11:00

Místo: MPSV, skleněná zasedací místnost, Na Poříčním právu 1, Praha 2

Přítomni: dle přiloženého seznamu

XX

P. Kučera přivítal přítomné a zahájil jednání. Na úvod představil návrh programu v tomto znění:

1. Schválení programu jednání a zápisu z lednového jednání.
2. Diskuze návrhu prof. Potůčka na redukci diferenciací valorizací starobních důchodů
3. Různé

Ad 1. Schválení programu jednání a zápisu z lednového jednání

Navržený program i zápis z předcházejícího jednání byly schváleny s drobnými úpravami.

Ad 2. Diskuze návrhu prof. Potůčka na redukci diferenciací valorizací starobních důchodů

P. Kučera představil návrh na redukci diferenciací valorizací starobních důchodů a přitom nejprve připomněl zásadní principy, na kterých má být důchodový systém založen a které se OK snažila prioritně zachovat při přijímání návrhu na změnu valorizace. Důchody mají tedy být důstojné, spravedlivé, udržet reálnou kupní sílu příjemce, zprostředkovat účast důchodců na růstu blahobytu a nenarušovat udržitelnost systému veřejných financí. Dodal, že důsledky předloženého návrhu by mohly částečně porušit proklamované pravidlo rozpočtové neutrality, neboť rozložení důchodů kolem průměru není symetrické, ale finanční dopady by patrně byly zanedbatelné. Nejspornějším je však podle **p. Kučery** princip spravedlnosti, který vyvolává otázku, kde je mez solidarity, resp. zásluhovosti. Na vznesenou otázku ohledně obsahu nálezu ÚS, který řešil zásluhovost, zda se zabýval zásluhovostí nově přiznaných nebo všech důchodů, **p. Špidla** a **p. Suchomel** odpověděli, že tento náleze se vyjadřoval k vyměřování důchodů obecně i s přesahy do budoucnosti.

P. Pernes doplnil poznámku o přenastavení vyměřování důchodů a doplnil, že tato změna zvýšila důchody těm, kteří je mají nejvyšší na úkor středně příjmových důchodců. Podle jeho názoru je předložený návrh na změnu valorizace v souladu s rozhodnutím ÚS.

P. Kučera dodal, že se diferenciací potřeb mezi lidmi zmenšuje s růstem věku, tedy že bohatší lidé mají v pokročilejším věku podobné potřeby, jako ti, kteří neměli takové příjmy. To je zakomponováno i v návrhu, vývojový index je menší u vyšších důchodů než u těch nižších a relativně se diferenciací snižuje, ale v absolutních číslech se nůžky rozevírají, rozdíly v čase narůstají. Nižší důchody se tedy vyvíjí relativně rychleji, ale diferenciací důchodů se i přesto v absolutních číslech zvětšuje. **P. Suchomel** oponoval, že je jednoznačně důležitější relativní číslo, absolutní čísla jsou totiž zkrácena nárůstem cenové hladiny.

Na poznámku **p. Kučery** o vývoji potřeb a životních nárocích důchodců reagoval **P. Špidla**, který připomněl, že důchod je v ČR vnímán jako náhrada předdůchodových příjmů a potřeby důchodců nekryté důchodem by měly být řešeny v rámci jiných systémů, také ze své zkušenosti podotkl, že návrhy týkající se vnímání spravedlnosti vyvolávají velkou politickou akci. Dodal, že podle jeho názoru tento návrh není politicky průchodný.

P. Münich poznamenal, že pro tento návrh by hledal argumenty spíše v nepředvídatelnosti toho, kolika let se člověk dožije, lidé se z tohoto důvodu pojišťují.

P. Machanec připojil návrh, který počítá s dorovnání důchodu v případě, že je pod určitým minimem. Děje se tak v konkrétním roce věku seniora a dorovná se příjmy z jiných systémů. Nezahrnoval by takové řešení přímo do důchodového systému, neboť ten se pak stává nesrozumitelný. **P. Münich** dodal, že je důležité diskutovat, které řešení je nejvíce efektivní, plošné dávky totiž mohou být méně efektivní a zároveň dražší.

Podle **p. Špidly** se důchodový systém nemá zatěžovat a komplikovat snahou zahrnout do něj vše, extrémy v příjmech důchodů se mají řešit jinými opatřeními. Pevná částka v důchodu byla zavedena z toho důvodu, že bylo možné s ní snadněji manipulovat, také byla zavedena jako solidární část a zároveň by z něj poté bylo možné se odklonit směrem k beveridgeovskému modelu. Dodal také, že by mělo svůj smysl uvažovat i o zvýšení pevné částky.

P. Škorpík upozornil, že snižování diferenciací v průběhu výplaty důchodu by znamenalo to, že osoby s nižším příjmem mají mít větší právo na podíl na růstu bohatství. **P. Kučera** odpověděl, že toto je již zakomponováno v systému a otázka je, zda tuto část posílit nebo nikoliv.

P. Linhart poznamenal, že není známá struktura nízkých důchodů a důvody, proč jsou takto nízké. Zapomíná se také na to, že mimo jednotlivce spolu také žijí dvojice důchodců, kterým se mohou nízké důchody vykrývat s vyšším důchodem partnera. Předložený návrh je podle něj problematický, praktický výsledek může mít neočekávané důsledky. Z uvedených variant návrhu by se nejvíce přikláněl ke třetí variantě.

P. Šatava poznamenal, že pojištění proti dlouhověkosti, jak je zmiňoval **p. Münich**, má zachovat životní úroveň, má odpovídat platu a být založen na zásluhovosti. Zároveň zpochybnil fiskální neutralitu tohoto návrhu, při zvýšení základní výměry vstupního důchodu je podle něj neudržitelná.

P. Potůček upřesnil, že poslední, upravená verze návrhu nepočítá s tím, že by se případné změny základní částky při valorizaci základních důchodů dotkly nějakým způsobem výpočtu nových důchodů. Pevná částka již existujících důchodů se neváže na způsob výpočtu stanovení nových důchodů.

P. Šatava navrhl se na valorizaci podívat jiným úhlem pohledu a valorizovat progresivně.

P. Zelený navázal s dotazem, zda by se valorizace s regresivním charakterem, tak jak je navrhována, měla zakomponovat do výpočtové formule, anebo by toto probíhalo v rámci diskrece vlády, i zde by se to však muselo zakotvit do valorizační formule. To by vyžadovalo i návrh přímo této valorizační formule, nemohla by být lineární jako doposud. Nespojoval by přímo individuální důchod s domácnostní charakteristikou jakou je ohrožení chudobou, kde hrají roli složení a příjmy všech členů domácnosti – jak ilustroval na konkrétním příkladu **p. Linhart**. Jsou jiné dávky z jiných systémů, které jsou lépe uzpůsobeny pro zohlednění příjmové situace celé domácnosti.

P. Kučera odpověděl, že nebylo řečeno, že aspirací návrhu je zachránit lidi na hranici chudoby, důvodem vzniku je velká diferenciacie důchodů, rozdíly mezi nejnižší i nejvyššími důchody jsou velké, v rámci současného nastavení valorizací rostou a proto je cílem návrhu pozorované rozdíly redukovat.

P. Špidla přidal další návrh, ve kterém by se stanovily určité okamžiky, kdy by se provedla jednorázová významná valorizace pevné částky. Druhou možností je zvýšení valorizace pevné částky od konkrétního roku věku.

P. Pernes podotkl, že podle jeho názoru takovou změnou valorizace, která je obsažena v návrhu, se nic nevyřeší, raději by problém diferenciací důchodů řešil jiným opatřením, například speciálním přídatkem či změnou výpočtu.

P. Špidla dodal, že je ústavně zakotveno, že nabyté se neodjímá. Navrhovaná změny tudíž může být z hlediska ústavy sporná, neboť nejbohatším se mění pravidla, na která byli zvyklí a která jim byla slíbena.

P. Škorpík zdůraznil, že základní výměra je dnes v jedné výši a pokud by se tento předpoklad změnil, mohlo by to ohrozit stabilitu celého důchodového systému a způsobit neproveditelnost samotné valorizace. **P. Fiala** souhlasil s tím, že by měla být základní výměra jen jedna, systém by měl být jednoduchý. Z návrhů ho zaujal ten, který obsahuje závislost základní výměry na věku, zároveň vznesl podnět, který zahrnoval jen úpravu procentní výměry důchodu nezávisle na té základní.

P. Potůček poděkoval za nápady a shrnul dosavadní diskusi. Premiér pověřil OK, aby zpracovala návrh úpravy valorizace stávajících důchodů, který zlepší situaci důchodců pohybujících se v blízkosti hranice příjmové chudoby. Jsou zde tyto možnosti jak zadání splnit: navržení nového způsobu, například i ve formě matematické formule; navržení změny, která bude dávat větší prostor pro diskreci politiků; podat více návrhů a samotné rozhodnutí nechat na politicích či oznámit, že žádná taková možnost není a stávající systém je nejlepší možný. **P. Samek** řekl, že je zásadní, jak vypadá zadání tohoto úkolu, zda je v něm již i politické zadání, které zmiňuje mimo jiné i rozpočtovou neutralitu anebo to lze řešit i jinak. Návrh může buď stát na solidaritě lidí s vyššími důchody s těmi, kteří mají důchod nižší, nebo se to může vyřešit bez toho, aniž by se změnila výše důchodu těch, kteří jej pobírají vyšší.

P. Machanec doplnil, že nevnímal při zadávání tohoto úkolu explicitně vyjádřenou nutnost zachovat rozpočtovou neutralitu nebo podmínku redistribuce valorizačních částek všech důchodů, základním motivem bylo to, že valorizační částky u nejnižších důchodů jsou nedůstojné. Poté shrnul návrhy, které vzešly z diskuse:

1. Navýšení plošné částky a snížení progresu, tj. redistribuce.
2. Zvýšení důchodů těm, kteří mají nízké důchody, a zároveň zachování valorizace ve stejné výši pro ty s vyššími důchody.
3. Zachování valorizačních pravidel důchodů podle statistických indexů, pokud bude valorizace nižší než 2,7 % zbývající částku použít na plošné zvýšení důchodů nebo jinou redistribuci.
4. Přídatku pro důchodce s nižšími důchody ve chvíli, kdy dosáhnou určitého věku, případně s testováním na příjmy domácnosti

P. Škorpík poznamenal, že je nutné brát také v potaz další přídatky, které mohou důchodci pobírat a které jsou závislé na výši jejich důchodů. Je totiž možné, že zvýšením důchodu někteří z nich již nebudou mít nárok na přídatek, který pobírali a v celkovém součtu se jejich situace ještě zhorší.

P. Pernes poznamenal, že stanovených 9 %, na která je vázána procentní valorizace výměry, jsou podle jeho názoru chybná, neboť omezuje vládu při valorizaci. Ta by měla mít právo valorizovat celou základní a procentní výměru podle svého uvážení a doporučoval by pevnou částku a omezení vlády zrušit. Růst životních nákladů by měl být vykompenzován všem a reálná kupní síla by měla být také zachována všem.

Příloha č. 1 – listina přítomných

Příjmení	Jméno	Organizace
Fiala	Tomáš	VŠE
Krejčová	Hana	MF
Kučera	Tomáš	PřF UK
Laumannová	Jana	ČSSZ
Linhart	Zdeněk	MPSV
Machanec	Tomáš	MPSV
Münich	Daniel	CERGE-EI
Pernes	Zdeněk	RS ČR
Potůček	Martin	OK
Samek	Vít	ČMKOS
Suchomel	Marek	MPSV
Šatava	Jiří	CERGE-EI
Škorpík	Jan	MPSV
Špidla	Vladimír	ÚV ČR
Štork	Zbyněk	MF
Urbánková	Simona	ČSSZ
Zelený	Martin	ČSÚ